

به نام خدا

مدرسه شهید دستغیب- منطقه ۹ تهران

مطالعات اجتماعی- پایه نهم/ درس ۵

درس ۵ پراکندگی زیست بوم های جهان

ص ۳۰

(سؤال ۱) زیست بوم (بیوم) را تعریف کنید. زیست بوم یک ناحیه وسیع جغرافیایی است که در آن، انواع خاصی از گیاهان و جانوران زندگی می کنند و ناحیه مشخصی را به وجود می آورند. (نکته ۱) هر زیست بوم، از چند بوم سازگان (اکوسیستم) تشکیل شده است.

ص ۳۱

(سؤال ۲) تنوع زیست بوم ها به چه عواملی، بستگی دارد؟ وجود هر زیست بوم در یک ناحیه به عوامل مختلفی چون آب و هوا (به ویژه دما و بارش)، شکل ناهمواری ها، میزان ارتفاع زمین، و جنس خاک بستگی دارد. در میان همه این عوامل، آب و هوا مهم ترین و بیشترین تأثیر را دارد.

(سؤال ۳) کدام عناصر آب و هوا بر پوشش گیاهی زیست بوم ها تأثیر بیشتری دارند؟

از میان عناصر آب و هوایی، دو عنصر (۱) دما و (۲) بارش بر نوع و میزان پوشش گیاهی اثر می گذارند؛ به طوری که با تغییر دما و بارش از یک ناحیه به ناحیه دیگر، پوشش گیاهی تغییر می کند. (۳) طول مدت فصل خشک و (۴) تبخیر نیز در پوشش گیاهی مؤثرند.

(نکته ۲) دما عامل مهمی در رویش گیاهان است و در مناطقی که دمای هوا بسیار پایین است، گیاهان نمی توانند برویند.

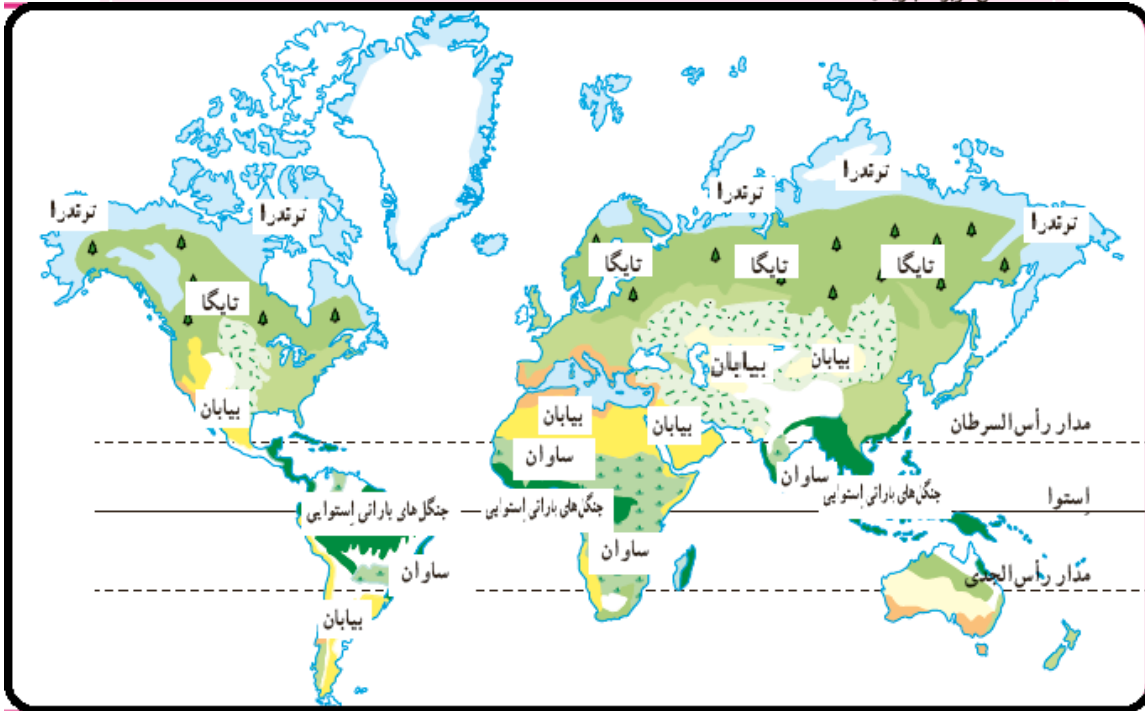
(نکته ۳) در یک تقسیم بندی سطح زمین به هشت زیست بوم تقسیم شده است.

(نکته ۴) یک زیست بوم ممکن است بخش وسیعی از یک قاره را دربرگیرد و یا ویژگی های آن در چند قاره یافت شود.

ص ۳۲

فعالیت

۱- با توجه به راهنمای نقشه، نام زیست بوم های توندرا، تایگا، جنگل های بارانی استوایی، ساوان و بیابان را روی نقشه در محل مربوط بنویسید.

۲- با توجه به نقشه صفحه پیش و با مراجعه به یک اطلس، بگوید که جنگل های بارانی استوایی در کدام قاره ها و کشورها، وجود دارند و کدام کشور، بیشترین وسعت جنگل های بارانی استوایی را دارد.

آسیا	آفریقا	آمریکا
هند - سریلانکا - کامبوج - تایلند - ویتنام - لائوس - میانمار - چین - مالزی - اندونزی	گینه - گینه استوایی - کنگو - جمهوری آفریقای مرکزی - کامرون - نیجریه - بنین - توگو - غنا - ساحل عاج - لیبریا - گینه - گینه بیسائو - سیرالئون - ماداگاسکار	برزیل - پرو - کلمبیا - ونزوئلا - بولیوی - گویان - سورینام - اکوادور - گویان فرانسه
برزیل بیشترین وسعت جنگل های بارانی استوایی را دارد.		

زیست بوم توندرا	
	(سؤال ۴) توندرا در کدام بخش کره زمین واقع است؟ ✓ در نزدیکی قطب شمال و حاشیه اقیانوس منجمد شمالی
	(سؤال ۵) وضعیت دما و فصل ها در زیست بوم توندرا چگونه است؟ ✓ زمستان های طولانی دارد. ✓ سرمای هوا بسیار شدید است و به 34°C - می رسد.

	<p>✓ تابستان ها کوتاه و میانگین دما، حداکثر ۱۲ درجه سانتیگراد است.</p> <p>✓ در تابستان با ذوب شدن یخ ها، در زیر خاک، با تلاق های کم عمق ایجاد می شود.</p> <p>(سؤال ۶) زندگی گیاهی و جانوری در زیست بوم توندرا را توصیف کنید.</p> <ul style="list-style-type: none"> • زمین های توندرا از یخ و برف پوشیده شده است. • فقط گیاهانی چون خزه و گل سنگ می توانند برویند • بزرگ جثه ترین جانور توندرا، خرس قطبی است . • در زمستان، برخی از جانوران این منطقه به نواحی گرم تر مجاور مهاجرت می کنند.
---	--

ص ۳۳

<p>زیست بوم تایگا</p>	
	<p>(سؤال ۷) تایگا در کدام بخش کره زمین واقع است؟</p> <ul style="list-style-type: none"> • از گسترده ترین زیست بوم هاست. • در جنوب توندرا و در قاره های آسیا، اروپا و آمریکای شمالی گسترش یافته است. <p>(سؤال ۸) وضعیت دما و بارش در زیست بوم تایگا چگونه است؟</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ در ۶ ماه از سال میانگین دما کمتر از صفر درجه است . ▪ بارندگی بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ میلی متر و زمین همیشه مرطوب است. <p>(سؤال ۹) پوشش گیاهی زیست بوم تایگا را توصیف کنید و اهمیت آن را شرح دهید.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ ناحیه تایگا به داشتن جنگل های مخروطیان و سوزنی برگ ها معروف است . ❖ درختان این ناحیه، مانند کاج و سرو، همیشه سبزند و برگ ریزان ندارند . ❖ تقریباً تمام جنگل های کشور کانادا از نوع تایگاست . ❖ این جنگل ها بخش عمده ای از چوب نرم برای تولید کاغذ را تأمین می کنند. <p>(سؤال ۱۰) وضعیت زندگی جانوری در زیست بوم تایگا چگونه است؟</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ در زمستان، برخی از جانوران این منطقه به نواحی گرم تر مجاور مهاجرت می کنند.

<p>زیست بوم جنگل های بارانی استوایی</p>	
	<p>(سؤال ۱۱) این زیست بوم در کدام بخش کره زمین واقع است؟</p> <p>✓ در مجاورت خط استوا در چند قاره گسترده شده است.</p> <p>(سؤال ۱۲) وضعیت دما، رطوبت و بارش در این زیست بوم چگونه است؟</p> <p>✓ هوا همیشه گرم، رطوبت حدود ۸۰ درصد و میزان بارندگی سالیانه ۲۵۰۰ میلی متر است.</p> <p>(سؤال ۱۳) پوشش گیاهی این زیست بوم را توصیف کنید.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ جنگل های بارانی استوایی چند طبقه اند . ✓ در زیر درختان بلندتر، درختان کوتاه تر و علف ها، که رشد بسیار سریعی دارند، وجود دارند.

	<p>✓ ارتفاع درختان بلند گاه به ۲۵ تا ۳۵ متر می رسد.</p> <p>✓ درختان شاه پسند (مانگرو)، نارگیل، قهوه سودانی، هوآ و بامبو از جمله گیاهان این ناحیه اند.</p>
	<p>(سؤال ۱۴) زندگی جانوری در زیست بوم جنگل های بارانی چگونه است؟</p> <p>✓ این زیست بوم بیشترین تنوع زیستی جهان را دارد و انواع حشره ها، پرندگان، خزندگان و پستانداران در آن زندگی می کنند.</p>

ص ۳۴

<p>زیست بوم ساوان</p>	
	<p>(سؤال ۱۵) این زیست بوم در کدام بخش کره زمین واقع است؟</p> <p>✓ ساوان منطقه علفزارها با درختان تک و منفرد است که در مجاورت جنگل های استوایی واقع شده است.</p>
	<p>(نکته ۵) بیشترین وسعت ساوان در قاره آفریقا است.</p> <p>(سؤال ۱۶) وضعیت آب و هوا در این زیست بوم چگونه است؟</p> <p>✓ آب و هوای ساوان در تمام طول سال، گرم است</p> <p>✓ در آن، دو فصل خشک و مرطوب وجود دارد.</p>
	<p>(سؤال ۱۷) زندگی جانوری این زیست بوم را توصیف کنید.</p> <p>✓ از نظر تنوع جانوری بسیار غنی است .</p> <p>✓ علف خواران تنومند چون گورخر، فیل، زرافه و کرگدن فراوان اند و گوشت خواران درنده، چون شیر از این گیاه خواران تغذیه می کنند .</p>
	<p>(سؤال ۱۸) پوشش گیاهی زیست بوم ساوان را توصیف کنید.</p> <p>✓ این منطقه دارای علفزارها با درختان تک و منفرد است.</p> <p>✓ درختان بائوباب از گونه های گیاهی مشهور ساوان هستند.</p>

ص ۳۵

<p>زیست بوم بیابان</p>	
	<p>(سؤال ۱۹) بیابان را تعریف کنید.</p> <p>✓ به سرزمین های خشکی که میزان بارندگی سالیانه آنها کمتر از ۵۰ میلی متر باشد، بیابان گفته می شود.</p>
	<p>(سؤال ۲۰) بیشتر بیابانها در کدام بخش کره زمین قرار گرفته اند؟ مثال بیاورید.</p> <p>✓ بخش عمده ای از بیابان های گرم و خشک جهان در مجاورت مدار رأس السرطان و رأس الجدی واقع شده اند؛</p> <p>✓ مانند صحرا در آفریقا، ربع الخالی در عربستان و لوت در ایران.</p>
	<p>(سؤال ۲۱) آیا همه بیابانها گرم هستند؟ مثال بیاورید.</p> <p>✓ خیر- علاوه بر بیابانهای گرم، بیابانهای سرد نیز در جهان وجود دارند . بیابان گبی که اطراف آن را کوه فرا گرفته است، جزء بیابان های سرد جهان است .</p>
	<p>(سؤال ۲۲) پوشش گیاهی در زیست بوم بیابان را توصیف کنید.</p> <p>✓ بیابان ها از نظر پوشش گیاهی فقیرند و فقط درختان یا بوته های خاردار، که در مقابل خشکی هوا و تبخیر مقاوم اند یا آب را در خود ذخیره می کنند، می توانند در آنجا زندگی کنند.</p>

۶- فرض کنید قرار است به شما یک سفر رایگان همراه با گروهی از گردشگران طبیعت (اکوتوریست) جایزه بدهند. کدام زیست‌بوم را برای سفر انتخاب می‌کنید؟ چرا؟

۷- به طور گروهی، یک برگه تبلیغاتی (بروشور) مسافرتی برای مسافران یکی از زیست‌بوم‌ها تهیه کنید. روی برگه، یک پیام جالب برای ترغیب گردشگران به مسافرت به آنجا بنویسید. چند تصویر جذاب از گیاهان یا جانوران آن ناحیه هم روی آن بچسبانید یا نقاشی کنید.

در برگه تبلیغاتی خود درباره آب و هوا، جانوران و گیاهان آن منطقه مطالبی بنویسید و به مسافران توصیه کنید که هنگام سفر به آن منطقه، چه وسایل یا لباس‌هایی به همراه داشته باشند.